



## ΑΙ ΑΡΧΑΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤῃ

Κατέστη ἤδη ἀπὸ τῶν δημιουργῶν τῆς ἀρχαιο-  
λογικῆς ἐπιστήμης Βυζελμάνου καὶ Ὀτφρίδου  
Μυλλέρου ἀναμφίλεκτον, ὅτι δύο παράγοντες συ-  
νήγγησαν εἰς δημιουργίαν τοῦ καλλίστου καὶ ἐξαι-  
σίου ἐν ἀνθρώποις ἔργου, τῆς ἑλληνικῆς τέχνης. αἱ  
ἐξ ἀνατολῶν τὸ παναρχαῖον ἐπιδράσεις καὶ ἡ ἱκα-  
νότης τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, οὐ μόνον πρὸς ὑπο-  
δοχὴν, ἀλλὰ καὶ τελείαν αὐτῶν ἀνθρωπίνως ἀνά-  
πτυξιν. Ἀρχεγονώτεροι τῶν ἄλλων λαῶν οἱ Ση-  
μίται ὄντες, τάσιν δ' ἐν ταύτῳ πρὸς τὴν ὑπερκό-  
σμιον θεωρίαν ἀκατάσχετον ἔχοντες, ἐμόρφωσαν  
πρωίμως κόσμον εἰκονικὸν ἄπειρον καὶ κατὰ τὰς  
ιδίας ἑκάστος αὐτῶν μεταφυσικὰς ἰδέας καὶ θρη-  
σκευτικὰς ἀντιλήψεις παμπόικιον. Ἀπέκειτο ὁμως  
εἰς ἄλλον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους μέγαν κλάδον, τὸν  
ἐκ φύσεως προνομιοῦχον Ἀριανόν, τὰ πρῶτα ἐκεῖνα  
τοῦ ἐν τῇ φύσει καλοῦ δεχθεὶς σπέρματα, νὰ δη-  
μιουργήσῃ καὶ διαπλάσῃ ἐξ αὐτῶν σὺν τῷ χρόνῳ  
κόσμον ὄντως ἐξαισίου, κόσμον ἀληθῶς ὑπ' ἀκτίνων  
τοῦ ἀπειροτελείου καλοῦ καταλαμπόμενον. Ὀρισμέ-  
νον ἦτο μόνον ὁ υἱὸς τοῦ γενάρχου αὐτοῦ νὰ ἀφαρ-  
πάσῃ ἄνωθεν τὸ θεῖον ἐκεῖνο μετὰ τῆς ἐντέχνου σο-  
φίας πῦρ, δι' οὗ ὁ τῆς χαμαιζήλος κόσμος εἰς  
ὑπερκοσμίους ἤρθη σφαίρας.

Εἰς αὐτὸν μόνον ἦτο τὸ πρῶτον ὠρισμένον, μετὰ  
μυρίας ἄνω καὶ κάτω φοράς καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς  
αὐτοῦ ἐκ τοῦ κέντρου τῆς Ἀσίας κοιτίδος περι-  
πλανήσεις, κατασταθεὶς τέλος ἐν ταῖς νέαις κατὰ  
τὴν Εὐρώπῃν οἰκήσεσι καὶ κεντημένως τὴν προσή-  
κουσαν ἱκανότητα, αὐτὸς νὰ δείξῃ τὴν θεῖαν καὶ  
ἀθάνατον ταύτην αὐτοῦ καταγωγὴν ἀρούμενος ἀπὸ  
τῆς ἀρχικῆς πηγῆς καὶ ἀντιγράφων ἐκείθεν τὰς τοῦ  
ἰδεώδους καλοῦ γραμμάς, αὐτὸς νὰ καταγάγῃ εἰς  
τὸν αἰσθητὸν κόσμον καὶ αἰσθητοποιήσῃ τὸ ἰδανικὸν  
ἐκεῖνο τοῦ ἐν τῇ ἑλληνικῇ τέχνῃ κάλλος, αὐτὸς ἐπι το-  
σοῦτον νὰ διατρανώσῃ, ὅτι ἀθάνατος οὕσα ἡ τέχνη,  
δέον νὰ ἐμπνέηται ἐκ τῶν αἰδίων τῆς φύσεως κλη-  
λωνῶν, αἰτίνες εἶνε οἷον αἱ ἀνταύγειαι τοῦ ἀπειροτε-  
λείου, τοῦ ἰδανικοῦ καλοῦ.

Καὶ πόσος μὲν χρόνος ἐδέησε νὰ διαρρεύσῃ, μέ-  
χρις οὗ τὰ πρῶτα ἐκεῖνα ἐξ Ἀνατολῶν σπέρματα  
βλαστήσωσι καὶ ἀναπτυχθῶσιν, ἡ πρώτη ἐκεῖνη  
ἀκτίς φωτίσῃ τὴν διάνοιαν τῶν ἐκ τοῦ Ἀριανοῦ  
γένους τέκνων ἐκεῖνων τῆς φύσεως, ἐπακριβῶς νὰ  
ὀρίσθῃ πᾶν δυσχερὲς τυγχάνει. Τίς οἶδε, πόσαι γε-  
νεαὶ ἢ καὶ αἰῶνες ἀντιπαρήλθον οὐ μόνον πρὸ τοῦ  
Μυκηναίου, ἀλλὰ καὶ τοῦ Προμυκηναίου πολιτι-

σμοῦ, τὸν ὅποιον ἡμεῖς Μινώειον ἀποκαλοῦμεν,  
πόση δὲ προμυκηναία ἱστορία ὑπολανθάνει ὑπὸ τὰ  
ἐν ἀπείροις μύθοις καὶ παραδόσεσιν ἐνεληγμένα γε-  
γονότα, ἄχρι τοῦ λυκαυγοῦς τούτου τοῦ ἐν ταῖς  
νοτιοανατολικαῖς τῆς Εὐρώπης ἐσχάταις ἀνθρω-  
πισμοῦ! Ἀπὸ τῆς ἐκ τῆς φύσεως καὶ καταστά-  
σεως τοῦ ἐτι ἀπροσφόρου πρὸς ἀσφαλῆ οἰκισμὸν  
ἐδάφους Θήρας ὁ πολιτισμὸς δύναται νὰ ἀναχθῇ  
εἰς τὴν εἰκοστὴν καὶ ἐπέκεινα π. Χ. ἑκατονταετη-  
ριδα, ὡς ἐκ τῶν μέχρι τούδε μόνον ἀνευρεθέντων ἐν  
αὐτῇ πρὸς ἄνετόν τινα βίον χρεωδῶν ἀντικειμένων  
συνάγεται, δύναται τις νὰ ἀναλογισθῇ, πόσος ἐδα-  
πανήθη χρόνος ἐν ταῖς κατὰ Ποσειδῶνα καὶ Ἀρυ-  
μώνην, Λυγκέα καὶ Ὑπερμνήστραν, Κέκροπα καὶ  
Ἄγραυλον, Κάδμον καὶ Ἀρμονίαν, καὶ δὴ ἐν ταῖς  
κατὰ Μίνων καὶ Ῥαδάμανθυν ἢ τὸν Κρηταγενῆ  
Δία καὶ Ἀστέριον ἢ Ταῦρον καὶ τὴν Πασιφάην καὶ  
Εὐρώπην καὶ Ἀριάδην καὶ Φαίδραν ὑπολανθανού-  
σας σχέσεσι καὶ πολυπλόκοις συμβεβηκόσι. Οὐδό-  
λως δ' ἀπίθανον, ὅτι καὶ ἡ ἔρις μεταξὺ Ἀθηναῶν  
καὶ Ποσειδῶνος περὶ προτιμῆσεως ἐν Ἀθήναις ἀνά-  
γονται εἰς τὴν κατάστασιν ἐκεῖνην, καθ' ἣν πάλῃ  
διεξήγητο μεταξὺ τοῦ ἀριστελαστικῆς καὶ σημει-  
τικῆς περὶ ἐπικρατήσεως στοιχείου, τοῦ μὲν ἀντιπρο-  
σωπευομένου ὑπὸ τῆς Ἀθηναῶν (καὶ τῶν ὑπὲρ αὐτῆς  
ἤδη Ἑλληνικῶν θεῶν), τοῦ δὲ ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶ-  
νος, τοῦ ἐκ τοῦ πέραν εἰσελάσαντος ὑπερποντίου,  
ἐκ Φοινίκης καὶ Αἰγύπτου, θεοῦ, ὅτε καὶ ὑπερίσχυ-  
σεν ἡ Ἀθηναῖα, τούτεστι τὸ προοδεῖον ἤδη ἐγγώριον  
στοιχείου, περιορισθέντος τοῦ ὀθνεῖου ἐν τῷ Αἰγαίῳ,  
ἐν ταῖς ὁμοσπονδίασι τοῦ ὁποίου παρέμεινε πολιοῦ-  
χος καὶ προστάτης ὁ Ποσειδῶν. Κατὰ τοῦτον λοι-  
πὸν τὸν χρόνον εἰς σχέσιν τὸ πρῶτον καὶ ἐπιμύζιαν  
ἔχονται οἱ πάμπρωτοι ἐκεῖνοι ἑλληνικοὶ Ἄριοι, οἱ  
πρὸ τῶν Δαναῶν καὶ Ἀχαιῶν, ἢ ἄλλως Διολέων  
καλουμένων, Ἐτεόκρητες καὶ Προσέληνοι καὶ Γη-  
γενεῖς αὐτοκαλοῦμενοι Πελασγοὶ πρὸς τοὺς ἐξ ἀνα-  
τολῶν προσπλέοντας καὶ περινοστούοντας Αἰγυπτίους  
καὶ Φοινίκας Σημίτας. Κατ' αὐτὸν οἱ τὰ Ἄργη  
συναοικίζοντες καὶ τὰς ἀροπόλεις αὐτῶν Λαρίσσας,  
τὴν Μινώειον Κνωσόν, τὴν Προίτειον Τίρυνθα, τὸν  
Μινύειον Ὀρχομένον καὶ τοὺς λαθυρίθους διὰ τῶν  
Τιτάνων, διὰ τῶν Κυκλώπων, διὰ τῶν Ζήθων καὶ  
Ἀμφιόνων καὶ τῶν Διιδάλων αὐτῶν οἰκοδομοῦντες  
ἄρχονται διδασκόμενοι οὐ μόνον βιομηχανικώτερον  
νὰ διάγῳσιν, ἀλλὰ καὶ ῥυθμικῶς πῶς νὰ διακο-  
σμῶνται. Ἴδου ἡ πρώτη ἐξ ἀνατολῶν ἀνταύγεια,  
τὸ πρῶτον ἐκείθεν λυκόφως, τὸ ὅποιον ὡς ἐπὶ πρῶ-  
σμα διαφανὲς πεσὸν καὶ διαθλώμενον τοῦ λοιποῦ  
μυρίας ἄρχεται μετὰ ταῦτα τῆδε κἀκεῖσε ἐκχέον  
καὶ διαπέμπον φωτιστικὰς ἀκτίνας. Ναὶ μὲν συνε-  
βάλετο οὐ μικρὸν καὶ ἡ πρὸς διάπλους καὶ διαβά-  
σεις πρόσφορος θέσις τῆς ἑλληνικῆς ἐν γένει γῆς·  
ἀλλ' ὅποσαι ἄλλαι γῶραι δὲν ἔτυγον ὑπὸ πολλῶν  
κρείσσονας ἄλλας γεωγραφικὰς καὶ κλιματολογικὰς  
συνθήκας καὶ ἐν τούτοις δὲν ἐδυνήθησαν νὰ διαφω-  
τισθῶσιν, ἐνῶ καὶ ἐκεῖνας ἐπεσκέπτοντο οὐδὲν ἦττον  
ἀνέκαθεν καὶ ἐξμεταλλεύοντο Φοινίκας ἐξ ἀνατολῶν  
καὶ Αἰγύπτους!

Τούτων οὕτως ἐχόντων, πρώτη μοῖρα τῆς ἑλλη-

νικῆς γῆς, σπουδαία κατὰ τε μέγεθος καὶ ποιόν, ἧτις ἐκ τῆς προσφόρου αὐτῆς θέσεως ἠσθάνθη τὴν ἐξ ἀνατολῶν εὐεργετικὴν ταύτην ἐπίδρασιν, κρίνεται παρὰ πάντων ὅτι ἦν ἡ εὐρείη καθ' Ὀμηρον Κρήτη. Εἶνε ἤδη ἀναμφηρίστως ἀποδεδειγμένον, ὅτι ἐκείθεν ἄρχεται πρὸς τὰ ἄνω βαθμηδὸν χωρῶν ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς καὶ ἡ τῆς Εὐρώπης ἡμέρωσις. Ἐκ τῆς κοιτίδος ταύτης τοῦ Κρηταγενοῦς τῶν Ἀριοπελασγῶν Διὸς ἄρχεται καὶ λαμβάνει τὴν ἀρχὴν τῆς καθ' ἡμᾶς ἡπείρου τὸ ὄνομα. Ἡ ἐξ ἀνατολῶν ἔλκουσα τὸ γένος Εὐρώπη, ἡ τοῦ Φοίνικος Ἀγήνορος θυγάτηρ, καὶ ὁ τῶν Ἀρίων θεὸς Ζεὺς, ἐν Κρήτῃ συζευγνύμενοι καὶ ἀρμονικῶς συνδυαζόμενοι, ἰδρύουσιν ἐν αὐτῇ πρῶτον ἤδη τὸ κατ' ἀνθρώπον ὄντως κοινωνικὸν μυστήριον, τὸν ἀληθῆ ἀνθρωπισμὸν, τὸν Προμηκυναῖον πρῶτον ἢ Μινώειον πολιτισμὸν. Ἐν τῷ παμπρῶτῳ τούτῳ σταθμῷ τοῦ ἑλληνικοῦ ἢ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ δὲν εἶνε μὲν ἔτι τὸ πνεῦμα τοῦ Ἀριοπελασγοῦ ἀπηλλαγμένον τῆς πολυμεροῦς ἐπιδράσεως τοῦ ἐξ ἀνατολῶν σημιτισμοῦ, οὐδὲν ἤττον φαίνεται τοῦτο τείνον καὶ ὀργῶν ἀρχῆθεν πρὸς ποῖαν τινα αὐτοσυνείδησιν, ὡς τοῦτο δειχθήσεται ἐκ τῶν ἐξῆς.

Ἐκ τῶν ὁσημέραι γινομένων διαφόρων σπουδαίων ἀρχαιολογικῶν ἐν Κρήτῃ ἀνακαλύψεων, καὶ δὴ κατὰ τὰ ἀνατολικά καὶ μεσημβρινὰ αὐτῆς, τὰ πρὸς τὴν Ἀσίαν καὶ Αἴγυπτον ἀπονέοντα, διαπιστοῦται ἔτι μᾶλλον, ὅτι ἐν τῇ ἀπωτάτῃ ἀρχαιότητι κυριώτατος σταθμὸς τῶν ἐκείθεν πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ περαιτέρω πλεόντων ἦν ἡ Κρήτη. Διὰ τούτων οἱ πολλοὶ ἐκεῖνοι λόγοι καὶ παραδόσεις, ἡ κατὰ τοὺς Τιτᾶνας τῆς Κνωσοῦ καὶ τὸν Παδάμανθον καὶ Μίνωα καὶ τοὺς ἄλλους πρῶτους ἐννόμος κατάστασις καὶ πολιτισμὸς καὶ ἡ θαλασσοκρατία τῆς νήσου, ἡ μυστηριωδῶς πως παρισταμένη, διαλευκάνεται οὐ μικρὸν καὶ διασαφηνίζεται. Δι' αὐτῶν, εἰς τὴν ἀρχέγονον τῆς τέχνης κατάστασιν ἀναγομένω, ἀποδεικνύται, ὅτι προελληνικὰ, ἀριοπελασγικὰ φύλα, μετὰ σημιτικῶν ἐν τῇ νήσῳ πρῶτόμωτα συνανεκράθησαν καὶ οὐ μικρὰ ἔγνη τῆς διαβάσεως αὐτῶν ταύτης κατέλιπον. Καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μὲν ἄπειρα ὅσα περὶ τοῦ πρώτου ἐκείνου ἐν Κρήτῃ πολιτισμοῦ ἐγράφησαν, εἰς δὲ τῶν νεωτέρων ἀρχαιοδιφῶν, ὁ αὐστριακὸς διπλωμάτης Πρόκος φὸν Ὄστεν, ἀπεφάνητο τὴν ἐκ τῶν ἀρχαιολογικῶν αὐτοῦ ἐρευνῶν καὶ ἐπιστάσεων συναγομένην βαρυσήμαντον ἐκείνην γνώμην, ὅτι ὁ τῆς Εὐρώπης πολιτισμὸς ἄρχεται, ὅπου ὁ τῆς μικρᾶς νησιωτικῆς ἡπείρου Κρήτης λήγει.<sup>1</sup> ἐκ τῶν γινομένων ὁμως καθ' ἑκάστην ἤδη ἀρχαιολογικῶν ἀνακαλύψεων παράγονται εἰς φῶς εὐρήματα, δι' ὧν οὐδεμία ἀπολείπεται ἀμφιβολία, ὅτι τὰ ἐν ἐκείνοις τοῖς λόγοις παραδιδόμενα ἦσαν πράγματα. Καὶ ἐν διαφόροις μὲν τῆς Κρήτης μέρεσι, καὶ πρὸ πάντων ἀπὸ τῆς Ἰδης καὶ ἐκείθεν, ἀνευρίσκονται ὁσημέραι κειμήλια, ἀναμφήριστα ὄντα τεκμήρια τοῦ παναρχαίου ἐκείνου πολιτισμοῦ, αὐθεντικὰ μνημεῖα τοῦ

καθόλου ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου· ἀλλ' ἐν τῷ χωρίῳ τῆς Μεσσαρᾶς (Γόρτυνος) Βόροις, παρὰ τῇ ἀρχαίᾳ καὶ ὀμηρικῇ Φαιστῷ, καὶ ἐσχάτως ἤδη ἐν τῷ μεταξὺ τῆς Ἰδης καὶ τῆς Δίκτης διαχώρῳ, ἀνευρέθησαν καὶ ἀνευρίσκονται ὁσημέραι ποικίλα κτερίσματα καὶ βιοτικά ἀντικείμενα, ἀνήκοντα κατὰ τοὺς ἀρχαιογνώστας εἰς τὴν καρολεγεγικὴν τέχνην, εἰς τὴν ἀριοπελασγικὴν ἢ προελληνικὴν τουτέστι περίοδον, διότι ἀνέκαθεν οὐ μόνον οἱ Σημίται, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἄριοι συνθάπτον μετὰ τῶν νεκρῶν ὡς σύμβολα πίστεως περὶ συνεχείας τῆς ζωῆς ἢ ζωῆς ἄλλης μετὰ θάνατον διάφορα ἀντικείμενα, γνωστὸν δὲ τὸ τοῦ Θουκυδίδου, ἐκτιθέντος τὰ περὶ τῆς ἀρχαίας καταστάσεως καὶ λέγοντος (I, 8), ὅτι Δῆλου καθαιρομένης, ὑπὲρ ἡμισυ τῶν θηκῶν Καρικὸν εὐρέθη, γνωσθὲν ἐκ τε τῶν σκευῶν καὶ τῶν ὄπλων συνθεταμμένων· εἰσι δὲ τινες οἱ ἰσχυρίζομενοι, ὅτι καὶ γράμματα, φρυγικὰ ὑπ' αὐτῶν λεγόμενα, τουτέστιν ἀριοπελασγικὰ, εὐρέθησαν, διότι τεμάχιον ἐπιγραφῆς εὐρέθην πρὸ ἐτῶν ἐν Βεβέλοις τῆς ἐπαρχίας τῆς νήσου Σητίας, παρὰ τῇ παναρχαίᾳ ἀριοπελασγικῇ πόλει τῶν Ἐπειοκρήτων Πράσω ἢ Πραίσῳ ὡς καὶ ἄλλα τοιαῦτα σήμερον<sup>1</sup>, ἀποδίδονται εἰς τοὺς προϊστορικοὺς ἐκείνους ἀριοπελασγοὺς Φρύγας, τῶν ὁποίων ὅμοιοι καὶ ομάδες πρωιμώτατα κατελθοῦσα ἀπὸ τῆς φρυγικῆς Ἰδης ἀπέβησαν μετὰ τοῦ φρυγικοῦ, τοῦ φυσιολατρικοῦ ἔτι αὐτῶν Διὸς, εἰς τὴν κρητικὴν Ἰδην.

Ἀλλὰ τὸ μὲν περὶ γραμμάτων ἐν τοῖς κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους προγόνους ἡμῶν ζήτημα διατελεῖ ἔτι ἄλυτον, ἀφοῦ καὶ τὰ ἐν τοῖς ὀμηρικοῖς ἔπεσι, ἐν δυσὶ μόνον χωρίοις (Ἰλ. Ζ, 168 καὶ Η, 175) ἀναφερόμενα, καὶ περὶ τὸ κατὰ τὴν φρυγικὴν Ἰδην φρυγικὸν ἐκεῖνο κράτος κυρίως στρεφόμενα, δὲν ἀποδίδονται εἰς τὴν κοινῶς νοουμένην γραφὴν, ἀλλ' εἰς ἀτομικὰ ἐκ συνθήκης σύμβολα ἢ τὸ πολὺ εἰς ἀρχὰς τινὰς μόνον γραφῆς ἱερογλυφικῆς. Οἱ λαοὶ ὁμως οἱ περὶ τὸ Αἰγαῖον περιχυθέντες, ἐκ τῆς πρώτης αὐτῶν ἐξ Ἀσίας κοιτίδος ἀπορρέουσιν ἀπεκόμισαν βεβαίως ἐκείθεν σὺν τῇ ὁμογενεῖ τὸ πρῶτον γλώσση καὶ ταῖς συμφύτοις θρησκευτικαῖς ἀντιλήψεσι καὶ ἀρχὰς τινὰς ὅπως δῆποτε τέχνης ὑπηρετικᾶς οὐ μόνον τοῦ κατ' αὐτοὺς βίου, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀντιλήψεων αὐτῶν τούτων. Ἐν τούτοις ἀποδεδειγμένου ἤδη ὄντος ἐκ τε τῶν ἐν Νινευί ἀσσυριακῶν καὶ ἐν Αἰγύπτῳ εὐρειῶν ἀνασκαφῶν, ὅτι οἱ σημιτικοὶ λαοὶ ἦσαν πολλῶ πρότερον καὶ ἐν πολλοῖς προηγμένοι τῶν Ἀρίων, οἴκοθεν νοεῖται, ὅτι ἐξησκήθη ἐπ' αὐτοὺς ὑπὸ τῶν ἐτέρων πολυειδῆς ἐπίδρασις καὶ μάλιστα ἐπὶ ἀμέσως γεινιαζόντας. Καὶ ἐκείνητο μὲν ἢ τῶν Ἀρίων ἐν γένει καὶ δὴ ἢ τῶν Ἀριοπελασγῶν φυλὴ τὴν πρὸς ποικίλην κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν καὶ μόρφωσιν ἰκανότητα καὶ ἰδιοφυίαν, καθὰ ἐκ τῶν ὑστέρων ἐν βαθμῷ θαυμασίῳ εἰδείχθη· ἀλλὰ τὸ ἐπὶ πολὺ ἀναποκατάστατον αὐτῶν, ἢ ἄνω καὶ κάτω αὐτῶν ἀνά τὴν Εὐρώπην φορὰ, ἐβράδυνε τὸ μὲν τὴν ἀποδοχὴν τῶν ἐξ Ἀσίας ἀείποτε προερχομένων, τὸ δὲ τὴν ἐν ἔργοις ἐκφανσιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐξαιρέτων αὐτῶν πλεονεκτημάτων τού-

<sup>1</sup> Ὅρα «Denkwürdigkeiten und Erinnerungen aus dem Orient», v. Prokesch von Osten. Ersch und Gruber, τόμ. I, σ. 126.

<sup>1</sup> Ἐπιθι τὰ ἐν τῷ τέλει λεγόμενα.

των. Τὰ ἐν τῇ νοτιανατολικῇ Εὐρώπῃ ἀριανὰ φῦλα ἐκέκτηντο τοιαύτην ἐν τῇ μιμήσει ἰκανότητα, ὥστε τὸ ἀπομιμούμενον ἀπέβαινεν ἐκ τῆς θαυμασίας αὐτοῦ τελειότητος ὅπως πρωτότυπον<sup>1</sup> αἱ ἐπὶ αἰῶνας ὁμως κοινωνικαὶ καὶ ἐθνολογικαὶ περιστάσεις ἀνέβαλλον τὴν προσήκουσαν τῶν πλεονεκτημάτων τούτων ἐκφρασιν· ἐν καιροῖς πρὸς βιοτικὴν ἀποκατάστασιν πάλης, κατὰ τὸ ῥωμαϊκὸν λόγιον, ἐσίγων αἱ τέχναι: (inter arma silebant artes). Ὅθεν τοῦ χρόνου ἐπιστάντος, δὲν ἦτο δυνατὸν τὰ φῦλα ταῦτα, καὶ δὴ ὁ ἐν αὐτοῖς προνομιοῦχος ἐκεῖνος τῶν Ἀριοπελασγῶν κλάδος νὰ μὴ αἰσθανθῇ εἴπερ τις καὶ ἄλλος καὶ τὸ ἐν τῇ φύσει καλὸν καὶ συλλέγων τὰς ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἀρμονίᾳ ἐσπαρμένους τοῦ ἰδεώδους γραμμὰς καὶ συναρμοσθῶν διὰ τῆς φαντασίας αὐτὰς νὰ μὴ ἀποτυπώσῃ ἐν θαυμασάσις συλλήψεσι καὶ ἐμπνεύσει καὶ παραγᾶγῃ τῶν καλῶν τεχνῶν τὰ ἐξαισία ἔργα. Ἐδεῖ λοιπὸν νὰ ἐπιστῇ ὁ πρὸς τοῦτο χρόνος, εἰς τοῦτο δὲ συνετέλεσεν ὡς διεγερτικὸν τῶν φυσικῶν αὐτοῦ δυνάμεων καὶ ἰκανότητων κέντρον καὶ ἀρετηρία ἢ μετὰ τῶν γειτνιαζόντων Σημιτῶν ἐπιμιξία.

Ἐπῆρξε λοιπὸν χρόνος, καθ' ὃν οἱ ἐξ ἀνατολῶν σημιτικοὶ λαοὶ μετέφερον ἐκ διαφορῶν αἰτίων καὶ περιστάσεων, πολιτικῶν τε καὶ ἐμπορικῶν, καὶ δὴ εἰς τοὺς ἀμέσως ὁμοροῦντας εἰς αὐτούς, τὰ ποικίλα τῶν τεχνῶν αὐτῶν τεχνητὰ προϊόντα. Καὶ αἱ ἀπὸ τῆς ἀπωτάτης ἀρχαιότητος περιχόμενα ἐξ ἀνατολῶν ἐκεῖνα ἀποικίαι, καίπερ πολλάκις ἀμφισβητηθεῖσαι, παρ' ἄλλων δὲ ἀποδεχθεῖσαι, καὶ τὰ ἀνέκαθεν, πρὸς δὲ καὶ ὑπὸ Ὀμήρου μνημονεῦμενα, τῶν Φοινίκων ποικίλα ἐμπορεύματα καὶ τεχνικὰ καὶ κοσμητικὰ ἀντικείμενα διαπιστοῦσι τὴν τοιαύτην δι' ἐπικοινωνίας μετάδοσιν. Ὁ Γλάδστων ἐν τῷ κατὰ τὸ 1892 ἀναγνώσματι αὐτοῦ ἐν τῷ ἐθνικῷ συνεδρίῳ τῶν Ἀνατολιστῶν, τῷ περὶ ἐπιδράσεως τῶν Φοινίκων καὶ Αἰγυπτίων εἰς τὴν Ἑλλάδα, λέγει ἐν ἄλλαις περὶ τούτου τὰ ἐξῆς. «Δι' ὅλων τῶν ποιημάτων (τῶν ὁμηρικῶν) οὐδὲν ἐναργέστερον τῆς σχέσεως τῆς μεταλλικῆς τέχνης πρὸς τὴν φοινικικὴν ἀκτὴν. Καὶ ἐξ ἐπιπολαίου ἐπισκοπήσεως τοῦ ὁμηρικοῦ κειμένου δὲν δύναται τις νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ, ὑπὸ τὴν ἰδιαιτέραν ταύτην ἐποψίν, τὴν ὀφειλὴν τῆς ἑλληνικῆς χειρονήσου εἰς τὴν Ἀνατολήν»<sup>1</sup>. Ὁ πρῶν δὲ διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς Φουκάρ, ἐκ μελετῶν γενομένων ἐπὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἀνακαλύψεων ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Ἑλλάδι, συνάγει, ὅτι ἡ λατρεία τῆς Δήμητρος (ὡς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος κατὰ Γλάδστωνα, ἐνθ' ἄνωτέρω) προῆλθεν ἐξ Αἰγύπτου ἐχούσης ἤδη ἀπὸ τῆς 16ης μέχρι τῆς 26ης δυναστείας ναυτικὸν καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου ὑποταξάσης, ὅτε καὶ οἱ κατὰ Γλάδστωνα ἀρροσταὶ αὐτῆς ἐν αὐτῷ, οἱ ἄνακτες, ἐνεκαθίσταντο. Μὴ λησμονῶμεν δέ, ὅτι καὶ οἱ παλαιοὶ παρίσταν τὴν θεὰν Δήμητρα ἐκ Κρήτης τὸ πρῶτον προσερχομένην καὶ λέγουσαν: «Κρήτηθεν ἦλυθον ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης»<sup>2</sup>, καὶ ὅτι καθ'

Ἡσίοδον ἐμίγη ἡ θεὰ ἐν φιλότῃ μετ' Ἰασιῶν ἐν Κρήτῃ, ἐν πτόνι δῆμῳ<sup>1</sup>. ἐκ Κρήτης τουτέστιν, ὅπου ὁ πρῶτος ἐξ ἀνατολῶν σταθμὸς, ἐχώρει βαθυμηδὸν πρὸς τὰ ἄνω πᾶν τὸ ἀναγόμενον εἰς τὸν πᾶμπρωτον ἐκεῖνον ἐν Ἑλλάδι πολιτισμόν. Αἱ ὄσημέραι δὲ ἀνακαλύψεις καὶ ἀνευρέσεις ἐν Κρήτῃ, ἐν Μυκῆναις καὶ ἀλλαχοῦ καθιστῶσι τὸ ζήτημα ἀνεπίδεικτον ἀμφισβητήσεως. Ἦδη διαλευκαίνεται καὶ ἐξηγεῖται πληθὺς μύθων ἀναγομένων ἐν τοῖς ἄλλοις καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς τέχνης ἐν Κρήτῃ, ὡς ἐν πρώτῳ ἐξ ἀνατολῶν σταθμῷ, καὶ εἰς τὸν πολυτρόπως μετ' αὐτῆς συνδεόμενον μυθικὸν ἐκεῖνον τεχνίτην Δαίδαλον. Σὺν τῷ χρόνῳ δὲ οὐ μόνον Φοινίκες καὶ ἐξ Αἰγύπτου Σημίται προσπλέουσιν εἰς Κρήτην, ἀλλὰ καὶ τὰνάπαλιν. Ἀχαιοὶ ἢ Αἰολεῖς, ἀπόγονοι τῶν πρὸ αὐτῶν Ἀριοπελασγῶν, προηγμένοι ἤδη καὶ αὐτοὶ καὶ ἐκ ταύτης ὁρμώμενοι ποιοῦνται καὶ αὐτοὶ ἐκδρομὰς καὶ ἀποβάσεις εἰς τὰς ἀκτὰς αὐτῶν, εἰς τὴν Φοινικὴν καὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νείλου<sup>2</sup>. Τοῦτο συνάγεται ἤδη καὶ ἐκ τῶν αἰγυπτιακῶν ὑψημῶν, ἐν ἐπιγραφαῖς τῶν ὁποίων κατὰ τοὺς περὶ ταῦτα δεινούς γίνεται λόγος περὶ ἐπιδρομῶν καὶ ἐπελάσεων λαῶν ἐκ νήσων προσερχομένων, λεγόμενων δὲ πλὴν ἄλλων καὶ Ἀκαίθασσᾶ καὶ Δαναουσᾶ, οἵτινες κρίνονται ὅτι εἶνε Ἀχαιοὶ καὶ Δαναοὶ ἐκ τῆς Κρήτης καὶ τοῦ Αἰγαίου, ἀποδιδόντες τὰ ἴσα εἰς τοὺς ληϊζομένους πρότερον αὐτοὺς Φοινίκας καὶ Αἰγυπτίους Σημίτας. Τοῦτο δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ παρ' Ὀμήρῳ Ψευδοδουσσέως ἢ Αἰθωνοῦ<sup>3</sup> ὑποδηλοῦται καὶ ὑπὸ διαφορῶν συγγραφέων ἐν τῇ ἀρχαιότητι παραδίδοται. Ὁ ἐκ Κρήτης στρατηγὸς Ταῦρος ἢ ὁ βασιλεὺς αὐτῆς Ζεὺς, ἐπιτρέχει τὰς παραλίας τῆς Φοινίκης, ἀπάγων ἐκεῖθεν ἐν τινὶ τοιαύτῃ ἐπιδρομῇ καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως Ἀγνήνως ἢ Φοινίκας Εὐρώπην. Ταῦτα καὶ ἄλλα δεικνύοντα τὴν ἀμοιβαίαν τῶν ὁμῶρων κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου σημιτικῶν Φοινικοαἰγυπτίων καὶ ἀριανῶν λαῶν ἐπικοινωνίαν καὶ ἀλληλεπίδρασιν οὐδεμίαν ἀπολείπουσιν ἀμφισβολίαν, ὅτι οἱ πλησιέστεροι ἐκ τῶν Ἀριοπελασγῶν Αἰολεῖς ἢ Ἀχαιοὶ, οἱ τῆς Κρήτης, ἀπεκόμιζον σὺν τῇ λείᾳ καὶ ὁ, τι σχετικὸν πρὸς τὸν κατὰ κοινωνίαν ρυθμικώτερον καὶ κοσμητικώτερον βίον παρὰ τῶν πρότερον αὐτῶν προηγμένων Σημιτῶν.

Τὰ ἀναγόμενα δὲ εἰς τὴν τέχνην, ὑπηρετικὴν τὸ πλεῖστον τῆς λατρείας τοῦ θεοῦ ἐν τῷ τότε οὖσαν, εἴτε διὰ τῶν προσελεύσεων τῶν ναυτιλομένων καὶ ἐμπορικῶν Σημιτῶν ἐκεῖνων, εἴτε διὰ τῶν ἐκδρομῶν καὶ ἐπελάσεων ὕστερον τῶν Ἀχαιῶν ἢ Αἰολίων Ἀρίων, κοινὰ γενόμενα, παρήγαγον τὰς ποικίλας παραδόσεις, καὶ τὸν περὶ Δαίδαλου καὶ Δαιδαλιδῶν ἐκεῖνον πολυσυνδύαστον μῦθον περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς τέχνης καὶ τῶν πρώτων τεχνουργημάτων. Ταῦτα ἐφρόνουν οἱ Κρήτες ὅτι ἐδικαιοῦντο νὰ ἰδιοποιῶνται ἀνέκαθεν· οἱ ἐν τοῖς βορείοις δὲ τοῦ Αἰγαίου ἀναπτυσσόμενοι Ἀθηναῖοι, ἀντικρού-

<sup>1</sup> Ὁρα Ἡσίοδου Θεογονίαν, στ. 911.

<sup>2</sup> Gladston's Juventus Mundi, C. V. «Φοινίκες καὶ Αἰγύπτιοι», p. 145. Παράβ. καὶ Ὀμήρου Ὀδύσ., P. 425 καὶ ἑ.

<sup>3</sup> Ὀμήρου Ὀδύσ., T, 183 καὶ ἐνθ' ἄνωτέρω.

<sup>1</sup> Ὁρα «Ἀκρόπολιν», 6 Σεπτεμ. 1892, ἀριθ. 3809.

<sup>2</sup> Ὀμηρικὸν ὕμνον εἰς Δήμητρα, στ. 189.



οντες εἰς τὰς παραδόσεις ταύτας καὶ τοὺς κρητικούς λογογράφους διὰ τῶν ἰδίων λογογράφων, τραγικῶν καὶ ῥητόρων, σπουδαζόντων παντὶ σθένει νὰ περιάψωσι καὶ τὸ κλέος τοῦτο εἰς ἑαυτοὺς ἕνεκα τῆς μετὰ ταῦτα προόδου τῆς τέχνης εἰς βαθμὸν ἔτι ἀνέφικτον ἐν τῷ ἄστει τῆς Παλλάδος, παρήγαγον τὴν περὶ ἀρχῶν ἐν τῇ τέχνῃ σύγχυσιν ταύτην. Ἄλλ' ὅπως ἐν γένει οἱ ἐν Εὐρώπῃ Ἄριοι ἀνέπτυξαν πᾶν ἐξ Ἀσίας παραληφθέν, οὕτω καὶ οἱ Ἀθηναῖοι πᾶν, ὅ,τι εἰς Κρήτην τὸ πρῶτον ἐξ ἀνατολῶν μετενεχθὲν ἐβλάστησεν ἐν αὐτῇ, καὶ δὴ τὰ κατὰ τὴν τέχνην, παραλαβόντες, ὡς ἰκανῶς ὑπόδηλοι ὁ ἐν τοῖς δυσι λαοῖς, πλὴν τῶν ἄλλων ἐκείνων περὶ Μίνως καὶ Αἰγέως καὶ Θησέως περιχόμενων, περὶ Δαιδάλου καὶ Δαιδαλιδῶν ἄγων, ἐτελειοποίησαν.

Οὕτω λοιπὸν οἱ ἐν Κρήτῃ τεχνίται, ἔχοντες ἀνεκαθεν ὑποδείγματα ἐξ Ἀνατολῶν πρόχειρα καὶ ὑπ' αὐτῶν κεντριζόμενοι, ἐπέδωκαν πρῶτοι ἐν Ἑλλάδι εἰς τὴν τέχνην, τῆς ὁποίας καὶ τὴν ἀρχὴν τόσον οἱ Ἀθηναῖοι ἤθελον νὰ ἰδιοποιῶνται. Τὰ εὐρήματα ἐκεῖνα τοῦ ἐπὶ τοῦ ὄροπεδίου τῆς Ἰδης (νῦν κάμπου τῆς Νίδας) Ἰδαίου Ἄντρου, τὰ ἐπὶ τοῦ ἀναπεπταμένου χώρου τῆς νεφελογεϊτονος Ἰδης πρὸ δεκαετίας περίπου ἀνακαλυφθέντα, αἱ κατὰ τὸν ἀσσυριακὸν ἢ σημιτικὸν ῥυθμὸν ἐξεργασμένα ἐκεῖνα ἐννέα ὀρειχάλκινα εὐμεγέθεις ἀσπίδες μετ' ἄλλων τεχνικῶν ἀναθημάτων, δὲν κρίνονται μὲν ὑπὸ τῶν περὶ ταῦτα δεινῶν ὅτι ἀνάγονται ὑπὲρ τὴν Η' ἢ Θ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδα, ἐν τούτοις, καίπερ ταῦτα σημιτικά ἔτι ἀντικείμενα παριστάντα, εἶνε ἔργα Κρητῶν τεχνιτῶν. Καὶ ἔκειτο μὲν παραπλεύρως τῆς Ἰδης μικρὸν πρὸς ἀνατολὰς ἢ τιτάνειος καὶ προμυκηναῖα, ἢ μεγάλη καὶ βασιλείος τοῦ Μίνως καθ' Ὁμηρον πόλις Κνωσός, τῆς ὁποίας ἢ κτίσις ἀπεδίδετο ἐν τῇ νεότητι τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου εἰς τὴν τῶν Τιτάνων δωδεκαμελῆ οἰκογένειαν τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, εἰς τὸν ἀρχέγονον τουτέστι καὶ πᾶμπρωτον ἐκεῖ κοινωνικὸν Ἀριοπελασγῶν συνοικισμὸν ἐν τῇ τόσῃ ὅμως παλαιᾷ ταύτῃ τῆς ἑκατομπόλεως νήσου πόλει, ἐν τῇ ὁποίᾳ καὶ ὕστερον ἐδείκνυντο ἔτι τὰ τῶν Τιτάνων ἐκείνων, τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ῥέας μέγαρα, ἀναφέρονται λίαν πρωίμως ἰστορικοὶ καὶ Φοίνικες Σημίται, ἐξ οὗ καὶ ἡ προϊστορικὴ πόλις ἐκαλεῖτο πρότερον, ὡς καὶ ὁ παραρρέων αὐτῇ λαμπρὸς καὶ διαυγὴς ποταμὸς, Καίρατος (ἐκ τοῦ φοινικικοῦ Kart=κεραλή), ὕστερον δὲ Κνωσός. Ἐν ταύτῃ, ἐπικρατήσαντος φαίνεται τοῦ σημιτικοῦ στοιχείου, μετεπήδησεν ἐξ ἀνατολῶν σὺν τοῖς ἄλλοις βιοτικοῖς ἔργοις καὶ ἡ κατ' αὐτὸ τέχνη. Εἰ δὲ καὶ κατίσχυσε σὺν τῷ χρόνῳ ὁ Ἀριοπελασγὸς Ζεὺς καὶ ὁ ἀπόγονος αὐτοῦ Μίνως τοῦ σημιτικοῦ Διὸς Ἀμμωνος, ἐπὶ τοσοῦτον ὅμως ἡ τέχνη ἔφερεν ἐκεῖ ἐπὶ πολὺ ἔτι τὴν σφραγίδα τοῦ σημιτισμοῦ, ὥστε καὶ κατὰ τὴν Η' καὶ Θ' ἔτι ἑκατονταετηρίδα, ὅτε καὶ αὐτὸς ὁ ἀρχαῖος κόσμος εἶχεν ἤδη ἀντιπαρῆλθει πρὸ τοῦ ἐπικρατήσαντος δωρικοῦ, αὐτὴ καθ' ἑξῆς ἔτι ἐπεκράτει ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις τῶν ἐν τῇ νήσῳ τεχνιτῶν. Δὲν φαίνεται ἐν τούτοις, ὅτι καὶ οὕτως ἔχουσα ἢ ἐν Κρήτῃ τέχνῃ ἐκεῖνη, ὡς συνάγεται ἐκ τῶν ἀνευρεθεισῶν σπανίων τούτων μεγάλων ἀναθη-

ματικῶν ἀσπίδων καὶ ἄλλων διακοσμητικῶν ἔργων, δὲν ἐχώρει κατὰ μικρὸν εἰς τὴν λύσιν τῶν ἀπ' ἀνατολῶν ἐκείνων δεσμῶν αὐτῆς. Ἐπὶ τὸ παρ' Ὁμήρῳ (ἐν τῇ Ὀπλοποιίᾳ) περιχόμενον ἐκεῖνο ἔργον τοῦ Δαιδάλου, τὸν χορὸν τῆς Ἀριάδνης, θὰ εἶχε βεβαίως μεγίστην τὴν ῥοπήν ἢ σημιτικὴν τέχνην, ἀφοῦ τοῦτο ἦνε προγενέστερον τοῦ ἔργου τοῦ Ἡρακλείου καὶ ὑπόδειγμα μάλιστα εἰς αὐτὸν ἐγένετο. Τὸ ἀρχέτυπον λοιπὸν δαιδάλειον ἐκεῖνο ἔργον καίπερ σημιτικὸν θὰ ἦτο ἐξαισίον τι γρῆμα, ἀφοῦ χρησιμεύη ὡς τύπος καὶ ὑπογραμμὸς καὶ εἰς αὐτὸν τὸν θεῖον τεχνίτην, τὸν Ἡρακλείου. Ἡ τέχνη ἄρα λίαν πρωίμως, εἰ καὶ ἐπὶ πολὺ ἔτι σημιτικὸν ἐκ τῆς μετὰ Σημιτῶν στενωτέρας γεινιάσεως καὶ ἐπαφῆς, ἤρξατο ἤδη πρωίμως ἀναπτυσσομένη καὶ ἐπὶ τὸ ἑλληνικώτερον βαθμηδὸν διατιθεμένη. Ἄλλως τε κατὰ τὰς ὁσημέρας ἐν Αἰγύπτῳ ἀνακαλύψεις ἀνευρίσκονται θαυμάσια ἐν αὐτῇ ἔργα ἀναγόμενα εἰς αὐτὴν ἔτι τὴν ΙΒ' τῆς χώρας δυναστείας.

Μόνη δὲ ἡ περὶ Δαιδάλου καὶ Δαιδαλιδῶν πολύφημος καὶ πολυσυνδύαστος παράδοσις τεκμηριοῖ ἰκανῶς τὴν ἐπικρατήσανσαν ἤδη γνώμην, ὅτι ἡ Κρήτη, εἰς τὴν ὁποίαν μετεπήδησεν οὐ μόνον ἡ τέχνη ἐξ ἀνατολῶν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἄλλος ὕστερον ἀναπτυχθεὶς ἐξ αὐτῆς εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς, ἐγένετο ὁ πρῶτος αὐτῶν σταθμὸς καὶ ἡ ἀρχικὴ κοιτίς. Καὶ οὐ μόνον τοῦτο, οὐ μόνον κτίσις ἐν αὐτῇ τοσοῦτον προϊστορικῶν, προμυκηναίων πόλεων, λαθυρίνων, θησαυρῶν καὶ ἄλλων καὶ τειγῶν καὶ ἀκροπόλεων κυκλωπέων, ἀλλὰ καὶ μετὰ βασις πρωίμως ἀπὸ τοῦ ἐξαισίως ὀγκώδους ἀσσυριακοῦ καὶ αἰγυπτιακοῦ εἰς τὸ εὐρυθμὸν ἐν πᾶσι καὶ σύμμετρον ἑλληνικόν. Ἀπὸ τοσοῦτον καμπάλαιον χρόνον παραδίδοται καὶ ὑπὸ τοῦ Ποιητοῦ διασημίζεται, ὅτι τὸ δαιδάλειον ἔργον, τὸ ἐπὶ πολὺν χρόνον διασωθὲν καὶ ἐν Κνωσῷ δεικνύμενον, ὁ χορὸς τῆς Ἀριάδνης ὁ ἐξηγηθεὶς ὕστερον ὅτι παριστᾷ μίαν τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων περὶ λαθυρίνου πλασθεισῶν παραδόσεων, ἦν οὕτως ἐπὶ καλλονῇ ἐξαισίον, ὥστε ὡς πρότυπον καὶ εἰς αὐτὸν τὸν θεῖον τεχνίτην, τὸν Ἡρακλείου, ἐχρησίμευσεν ἀπὸ τοῦ ἐπιγεῖου τουτέστι καὶ ἐνύλου κόσμου ἤρξατο ἤδη ἔκτοτε ἡ τέχνη εἰς ὕψη αἰρομένη, εἰς ὑπερκόσμια ἐδάφη τείνουσα, εἰς τὴν πηγὴν, ἐν ἣ αὐτὸ τὸ ἰδεῶδες ἐδραζεταί καλόν. Ὁ Ἰταλὸς ἀρχαιοδίφης Ὀρσης ἰδοὺ πῶς ἐκφράζεται ἐν τῷ περὶ τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ Ἰδαίου Ἄντρου συγγράμματι ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην τῆς ἀρχῆς τῆς τέχνης: «Ἐν βλέμμα, λέγει, ἐπὶ τῶν σχεδιαγραμμάτων καὶ τῶν πινακῶν τῶν προσηρηθμένων (δηλαδὴ εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Γερμανοῦταλου Ἄλμπερ ἐκδοθεισῶν πραγματείαν) ἀρκεῖ νὰ πείσῃ καὶ τὸν μάλλον ἐν ταῖς τοιαύταις σπουδαῖς ἄπειρον, ὅτι ἔχομεν πρὸ ἡμῶν μνημεῖα χαρακτηριστικὰ καὶ ὑψηλῆς διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὰς ἀρχαιότερας αὐτῆς περιόδους σπουδαιότητος. Ἰδίαν ὅλως σπουδαιότητα παρέχει εἰς τὰ εὐρήματα ταῦτα ἡ σημασία, ἦν τὸ ὄνομα τῆς Κρήτης κέκτηται ἐπὶ τῆς ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τὴν πρῶτην μάλιστα αὐτοῦ ἀνάπτυξιν. Ὁ τόπος δέ, ἐξ οὗ

ταῦτα προέρχονται, τὸ Ἰδαῖον Ἄντρον, ἀρχαιοτάτῃ τῆς κρητικῆς καὶ ἐλληνικῆς λατρείας κοιτίς, προστίθῃσι τι πλέον εἰς τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἱστορικὴν σημασίαν». Μικρὸν δὲ κατωτέρω ὁ αὐτὸς σοφὸς λέγει: «Ἐμελέτησα τὰ εὐρήματα ἐν συγκρίσει πρὸς ὅ,τι ἐν γένει μέχρι τοῦδε περὶ τέχνης καὶ βιομηχανίας ἐλληνικῆς γινώσκωμεν, προσπαθῶν νὰ συντελέσω νὰ ἀποδοθῇ ὁ ἱστορικὸς εἰς αὐτὰ χαρακτηρισμὸς καὶ σχηματισθῇ ἡ νέα σελὶς τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας τέχνης, ἣτις δύναται ἀπὸ τούτων νὰ προέλθῃ»<sup>1</sup>.

Ἐκ τούτων λοιπὸν ἐμβριθῶς κρίνων τις δὲν δύναται ἢ νὰ παραδεχθῇ ἀνεκδοκίως, ὅτι καὶ ἐν τῇ τέχνῃ ἢ Κρήτῃ, ὡς καὶ ἐν τῇ πρωίμως κρατησάσῃ ἐν αὐτῇ ἐννόμῳ τάξει, οὐ μόνον προηγήθη πάσης ἄλλης ἐλληνικῆς χώρας, ἀλλὰ καὶ πρόδον ἐν αὐτῇ πρωίμως ἐπεδείξατο ἀξιοσημειωτόν. Ἐν Κρήτῃ τὸ πρῶτον ἡ τέχνη ἤρξατο ἀποτινάσσουσα τὰ ἐξ ἀνατολῶν δεσμά, χωροῦσα ἐλευθέρως πρὸς τὴν εἰς ἀντιγραφὴν τοῦ ἰδανικοῦ καλοῦ ἔκτακτον ἰδιοφυίαν καὶ ἰκανότητα τοῦ ἐν τῇ νοτιοανατολικῇ Εὐρώπῃ ἀριοπελαστικοῦ φύλου. Αἱ ἐν Κρήτῃ ὀσημέραι ἀνακαλυπτόμεναι ποικίλαι ἀρχαιότητες κέκτωνται πρὸς τῇ ἐπιστημονικῇ καὶ τὴν ἰδιάζουσαν ἐθνικὴν ἀξίαν· διότι καθ' ἑκάστην ἀποδείκνυται καὶ δι' αὐτῶν ἀναμφηρίστως, ὅτι ἡ πρώτη οὐ μόνον τοῦ ἐλληνικοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ κατὰ τὴν Εὐρώπην καθ' ὅλου πολιτισμοῦ κοιτίς ἐγένετο αὕτη, ἐφ' ᾧ καὶ χρησιμεύουσιν αὐταὶ εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς περὶ ταῦτα σοφοὺς ὡς βάσις τῆς ἐλληνικῆς τέχνης καὶ ἀρχαί τῆς ἐν γένει ἐθνικῆς ἡμῶν ὑπάρξεως. Ὁ Ἀμερικανὸς Στίλλμαν, ἐρευνῶν τὰ κατὰ τὰ ἐν Μυκῆναις προϊστορικὰ μνημεῖα, ἀποφαίνεται λέγων: «Τεῖνω εἰς τὸ νὰ θεωρήσω τὴν τέχνην, εἰς ἣν ὀφείλομεν ἀμφότερα τὰ ἐν λόγῳ μνημεῖα (τοὺς ἐν Μυκῆναις λέοντας), ὡς λαβοῦσαν ἀρχὴν ἐκ Κρήτης, καὶ νομίζω αὐτὴν κλάδον τῆς τοῦ Δαιδάλου»<sup>2</sup>. Ὁ πρὸ μικροῦ δὲ ἐπισκεψάμενος τὴν Κρήτην ἐπιφανὴς ἀρχαιοδίφης καὶ διευθυντὴς τοῦ ἐν Ὁξφόρδῃ μουσείου Ἀρθούρος Ἐβανς ἰδοὺ τί γράφει ἐξ Ἡρακλείου εἰς τὸ ἐν Λονδίῳ ἐκδιδόμενον ἀρχαιολογικὸν φύλλον, τὸ «Ἀθήναιον» (ἐν ἀριθ. 3478, Ἰουνίου 23 τοῦ 1894): «Ἄρτι ἐπανῆλθον ἐκ τῶν ἀνατολικῶν τῆς Κρήτης ἐπαρχιῶν, ἃς ἐπισκέφθημι πρὸς ἀναζήτησιν Μυκηναίας ἐν αὐταῖς γραφῆς, τὰ ἀποτελέσματα δὲ τῶν ἐρευνῶν μου ὑπερέβησαν τὰς προσδοκίας μου. Ἡ Κρήτη βρίθῃ Μυκηναίων ἀρχαιοτήτων. Ἐν Πελοποννήσῳ εὗρον 4—5 γαλοπέτρας<sup>3</sup>, ἐχούσας

γραφικὸς χαρακτήρας ἀνήκοντας προφανῶς εἰς σύστημα ἱερογλυφικόν, διάφορον ὁμῶς τοῦ τε Αἰγυπτιακοῦ καὶ τοῦ Χεττικῶ (δηλ. τοῦ τῶν ἐν τῇ Πετραίᾳ Ἀραβίᾳ Σημιτῶν, τῶν Χετταίων ἢ Ἰδομαίων). Αἱ ἐρευνᾶι αὐταὶ ἐπεισάν με, ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο τῆς γραφῆς ἔχει κέντρον τὴν Κρήτην. Λίθους τοιοῦτους χαρακτήρας φέροντας εὗρον ἐν Παλαιοκάστρῳ Σητίας, ἐν Κνωσῷ καὶ ἐν Κονταράτῳ, ἐν ἧ εὗρον καὶ ἀγγεῖον φέρον 3 γράμματα τοῦ συστήματος τούτου. Παρόμοιοι λίθοι καὶ ἐν ἀγγεῖον ἐν μυκηναίοις γράμμασιν εὐρίσκονται ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ Φιλεκαπαιδευτικοῦ Συλλόγου Ἡρακλείου. Πολλὰ δὲ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος γραμμάτων ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ τοῦ Κυπριακοῦ ἀλφαβήτου». Εἰς τὸ αὐτὸ δὲ μουσεῖον τὸ τῆς Ὁξφόρδης ἔδωρήσατο ἐν ἄλλοις ἀρχαιολογικοῖς εὐρήμασιν ἕτερος ἀρχαιολόγος, ὁ Ἴω. Μάιερς, καὶ τινα ἐκ Κρήτης κειμήλια. Καὶ ἐν γένει, καθ' ἑκάστην σχεδὸν ἤδη ἀνορύσσονται ἐκ τοῦ ἔδαφους τῆς πολυφύμου μεγαλονήσου καὶ εἰς φῶς ἄγονται ποικίλα ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα τεκμηριούντα ἀριδῆλως τὸν πολυμερῆ ἐν αὐτῇ προελληνικὸν πολιτισμὸν, ἀντικείμενα, φέροντα τὴν σφραγίδα ἀρχαιοτήτων οὐ μόνον ἀρχαϊκῆς καὶ μυκηναίας τέχνης, ἀλλ' ἔτι πρωιμωτέρας καὶ βαθυτέρας, ἣν ἡμεῖς ἀνηγάγομεν εἰς τὴν προϊστορικὴν ἐκείνην περίοδον, ἣν ἀπεκαλέσαμεν Μινῶειον ἢ Ἀριοπελαστικὴν· διότι, ὡς ἀναμνηρίστως ἤδη ἀποδείκνυται, ὁ πολιτισμὸς ἐν Ἑλλάδι ἐχώρησεν ἀνέκαθεν ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν, σταθμοὶ δ' αὐτοῦ ἐγένοντο βαθμηδὸν ἢ Κρήτη, καὶ πρὸ πάντων ἢ Μινῶειος Κνωσός, τὸ κτίσμα ἐκεῖνο τῶν Ἀριοπελασγῶν Τιτάνων, εἶτα αἱ Μυκῆναι τῶν Ἀτρειδῶν καὶ ἐν τέλει αἱ Ἀθῆναι τοῦ Αἰγέως καὶ Θησέως μετὰ καὶ τοῦ Μινυεῖου Ὁρχομενοῦ καὶ τῆς Καδυμείας. Ὡς ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἀνευρέθησαν εὐτυχῶς ἐπὶ τοῦ χώρου τῶν Μυκηναίων, τῆς πόλεως ἐκείνης τῶν Ἀτρειδῶν, ἡ ὁποία ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου καλουμένη «πολύχρυσος Μυκῆνη», ἔθεωρεῖτο τῶς ἀπλῆ ποιητικῆ ἔκφρασις, θαυμάσια κειμήλια ἰκανῶς προηγμένον ἤδη πολιτισμὸν ἐξαγγέλλοντα, οὕτω καὶ ὅταν ὁ Ὑψίστος εὐδοκῆσῃ νὰ ἀποκατασταθῇ καὶ ἡ Κρήτη ἀνθρωπίνως πάλιν, θέλουσιν ἀναδύσει ἐκ τοῦ παρθένου ἔτι αὐτῆς ἔδαφους κειμήλια οὐχ ἥττον θαυμάσια. Δὲν εἶνε δυνατόν ὁ τόσον εὐρέως ἐκμεταλλευθεὶς κύκλος ἐκεῖνος ποιητικῶς καὶ τεχνικῶς, ὁ περὶ τὴν Ἀριάδνην καὶ τὸν Θησεῖα, τὸν Μίνωα, τὴν Πασιφάνην, τὸν Μινώταυρον καὶ τὸν Λαβύρινθον, καὶ δὴ τὸν Δία-Ταῦρον καὶ τὴν Εὐρώπην, νὰ μὴ ἰκανοποιήσῃ ἀρκούντως τοὺς περὶ ταῦτα ἀνεκδοκίως ἀσχολουμένους. Καὶ ἤδη ἀφοῦ ἐκ τοῦ εὐρέως θεογονικοῦ καὶ ἐθνολογικοῦ τῆς Κρήτης τούτου κύκλου καὶ εἰς ἔξω καὶ κύκλῳ τῆς νήσου χώρας καὶ νήσους<sup>4</sup> ἀνευρίσκονται

<sup>1</sup> Ὁρα τὴν πραγματείαν F. Halbherr καὶ P. Orsi, «Antichità dell' Antro di Zeus Ideo e di altre località in Creta», ἐν τῷ Museo Italiano di Antichità Classica. vol. II, p. III.

<sup>2</sup> Ὁρα προϊστορικὴν χρονολογίαν ὑπὸ Στίλλμαν περὶ τῶν ἐν Μυκῆναις λέοντων, τούτεστι περὶ τοῦ μεταξὺ τῆς μυθολογίας καὶ τῆς ἱστορίας μεταίχμιου καὶ ἔριου, 900—800 π. Χ. Ἐφημερὶς Κορομηλῆ, ἀρ. 120, Ἀπρίλ. 30 τοῦ 1890.

<sup>3</sup> Γαλοπέτραι λέγονται ἐν Κρήτῃ σχιστόλιθοι λεπτοί, χρώματος γλαυκοῦ, οἱ ὅποιοι φέροντες γράμματα ἀρχαία καὶ θεωροῦμενοι ὡς μαγικῆν ἔχοντες δύναμιν, καὶ πρὸ πάντων ὅτι συντελοῦσιν εἰς παραγωγήν εἰς τὰς θηλαζούσας γάλακτος (ἐξ οὗ καὶ γαλοπέτραι), χρησιμεύουσιν ὡς περιάπτα.

<sup>4</sup> Ὁρα ἐπιγραφὰς ἀνευρεθείσας ὑπὸ Gaston Deschamps ἐπὶ τῶν ἀκροπόλεων τῶν κρητικῶν τῆς Ἀμοργοῦ ἀποικιῶν Ἀρκεσίνης καὶ Μινώας. Ὁ εταῖρος δὲ τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς Joubin ἐπέδειξεν ἤδη ἀγαλμα κρητικῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης σπουδαιότατον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐλληνικῆς γλυπτικῆς. Κατὰ τὸν καθηγητὴν δὲ Σαλιανῶν, διευθυντὴν τοῦ ἐν Παλέρμῳ τῆς Σικελίας ἐθνικοῦ μουσεῖου,

τῆδε κάκεισε ἐπὶ τοῦ τοιοῦτου κύκλου καλλιτεχνικὰ ἀντικείμενα, πολλῶ μᾶλλον θέλουσιν ἀνευρεθῆ τοιαῦτα ἐπὶ τοῦ χώρου κυρίως ἐκείνου, ὁ ὁποῖος τοσοῦτον ἐν τῇ ἀπωτάτῃ ἀρχαιότητι ἔδρασιν.

Ἐκακίστη πολλάκις σφοδρῶς καὶ διατελεῖ ἔτι κακιζόμενος ὁ καθ' ἡμᾶς πολιτισμός, ὅτι ὁσημέραι προάγει βυθιζόμενος εἰς τὸν χαμαίζηλον ὕλισμόν, εἰς τὰ ἀτέρμονα τοῦ ὁποῖου βάθη ἐμπαγείς θέλει ἀποπνιγῆ καὶ κατ' ἀκολουθίαν μεταπέσει εἰς τὴν ἀρχέγονον πάλιν ἀγριότητα. Καὶ ὁμως μεθ' ὅλους τοὺς φόβους τούτους τῶν ἀπαισιοδόξων δὲν διαλείπουν ἀτραπαί, αἵτινες διαυλακοῦσαι τὸ φαινόμενον τοῦτο ὀμιχλῶδες στερέωμα παρουσιάζουσιν ἐργάτας ἀνευδότης εἰς τὰ ἄνω νεύοντας καὶ παντοιοτρόπως πειρωμένους νὰ λυθῶσιν ἐκ τῶν τοιούτων ἀνθρωπωλέθρων ὕλιστικῶν δεσμῶν. Μία τῶν ἀνθρωπιστικῶν τούτων ἐνασχολήσεων εἶνε καὶ ἡ σοφὴ καὶ ἐνδελεχὴς ἀνερεύνησις τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς πορείας τοῦ καθ' ἡμᾶς πολιτισμοῦ διὰ τῆς ἀνευρέσεως καὶ ἐπιστημονικῆς ταξινομήσεως τῶν τεκμηρίων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα καθιστῶσιν ἀναμφίλεκτον τὴν ἐξέλιξιν αὐτοῦ. Ἦδη ὡς διὰ σάλπιγγος Ἀρχαγγέλου ζητοῦσι τοιοῦτοι πνευματέμφοροι τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ σκαπανεῖς τὴν ἐκ τῶν προαιωνίων τάφων ἀνάστασιν ἐκείνων, οἵτινες ἐπρωταγωνίστησαν ἐν τῷ μακρῷ καὶ ἀπειρομόχθῳ σταδίῳ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Ὅταν ἡ τοιαύτη ἀναστατικὴ σάλπιγξ γείνη δυνατὸν νὰ ἠγγήσῃ, ὡς ἀπαιτεῖ ἡ ἐπιστημονικὴ τάξις καὶ ὀρθὴ παιδείσις, καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐκείνου, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου θεοὶ ποτε καὶ ἡμίθεοι ἐν μεγαλοουργοῖς βήμασιν ἐβάδισαν ὅταν εὐδοκίησῃ τέλος ὁ Ὑψίστος νὰ ἐπιδαφιλεύσῃ τὰς εὐλογίας αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν ἔτι ὄρσαν ἡν καὶ καταδεδιωγμένην πατρίδα τῆς θεᾶς Εὐρώπης Κρήτην, ἐξ ἧς καὶ ἡ ἡπειρος οὕτως, Εὐρώπη, ἀπεκλήθη, καὶ ἐν ἡ ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος κριτὴς ἐν τῷ ἄλλῳ κόσμῳ καὶ Κρόνου κατὰ Πίνδαρον πάρεδρος ὁ Ῥαδάμανθους αὐτῆς ἐκαθέστη ὅταν λέγωμεν τῇ θεᾷ συνάρσει συντελεσθῆ τοῦτο, τότε ἐκθαμβος ὁ κόσμος θέλει ἰδεῖ διὰ τῶν μετ' ἐπιστασίας ἐμβριθοῦς ἀνασκαφῶν τοῦ παρθένου ἔτι ἐδάφους αὐτῆς, ὁποῖας ὑπηρεσίας ἀνέκαθεν εἰς τὸν ἀνθρωπισμὸν προσήνεγκεν ἡ γενέτειρα τοῦ Διός, ἡ πατρίς τῶν ἐν Ἄδου κριτῶν Μίνως καὶ Ῥαδάμανθους καὶ ὑπερεκατόμπολις Κρήτη, ὁποῖα καὶ ὅποσα προμυκηναῖα ἔτι εὐρήματα θέλουσιν ἀναφανῆ ἐκ τοῦ μυστηριώδους κατὰ πολλοὺς λόγους ἐδάφους ἐκείνου. Καὶ ἤδη ὁμως, καὶ ἐν τοιαύτῃ τῆς πανοδύτου χώρας καταδρομῇ καὶ καταστάσει, διεξάγονται ἀπὸ τινῶν μινῶν πάλιν περισπούδαστοι ἀρχαιοδιφικαὶ ἔρευναι ὑπὸ ἐπιστημονικοῦ ἱερομύστου, τοῦ προσφιλοῦς εἰς τοὺς Κρήτας Ἀλμπερ, στρεφόμενα νῦν κυρίως ἐπὶ

τοῦ προμυκηναίου ἐδάφους, τοῦ ἀριοπελασγικοῦ ἢ ἔτεοκρητικοῦ, τῶν παμπρώτων τουτέστιν ἐκείνων τῆς νήσου οἰκιστῶν, ὧν οἱ ἐπίγονοι Ἐτεοκρητες αὐτεκαλοῦντο ἐν σχέσει πρὸς τοὺς μετὰ τὰ Τρωϊκὰ ἐπιήλυδας. Ἦδη ὁ δεινὸς οὗτος ἐξεταστὴς τῶν κατὰ Κρήτην ἀρχαιοτήτων ἐντολῇ καὶ δαπάναις τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου ἐξέλεξε πρὸς τοῦτο, δι' οὓς λόγους αὐτὸς οἶδεν, ἐν τῷ παρόντι τὸν μεταξὺ τῆς ὀρεινῆς κοιλάδος τῶν Καμαρῶν, κατὰ τὰς μεσημβρινὰς τῆς Ἰδης ὑπωρείας, καὶ τῆς ἀρχῆς τῶν Δικταίων ὀρέων χώρον. Περὶ ταύτην τὴν γραμμὴν ὡς περὶ ἄξονα στρέφονται ἤδη αἱ ἐργασίαι αὐτοῦ, ἐπεκτείνονται ἄρα αὐταὶ ἔνθεν καὶ ἔνθεν αὐτοῦ, περιλαμβάνουσαι τὸν ἐκ τῆς Κνωσοῦ πρὸς Β, τῆς Γόρτυνος πρὸς Ν, τῆς Ἰδης πρὸς Δ καὶ τῆς Δίκτης πρὸς Α κύκλον. Ἀπὸ διαφορῶν τῆς περιφερείας ταύτης μερῶν, τῶν μεταξὺ πολεων Ἰνάτου καὶ Λύκτου, τῶν Βόρων, τῆς Φαιστοῦ καὶ Λεβῆνος οὐ μόνον ποικίλα βιοτικά εὐρήματα, κειμήλια σπουδαιότατα εἰς τὸ πολῦτιμον ἐγγῶριον Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον συγκομίζονται, καθὼ καταγγέλλοντα πολιτισμὸν πολὺ ἤδη τοῦ Θηραϊκοῦ καὶ Μυκηναίου πρωϊμώτερον, εἰς δισχίλια καὶ ἐπέκεινα ἔτη π.Χ. ἀνερχόμενον, τὸν Προμυκηναῖον ὑπ' ἡμῶν ἀποκλήθέντα, τὸν Ἀριοπελασγικὸν τουτέστιν ἢ καὶ Ἐτεοκρητικόν, ἀλλὰ καὶ πόλεις τέως ἄγνωστοι μετὰ νεκροπόλεων μετὰ τάφων ἐν σχήμασι κυψελῶν καὶ κτερισμάτων παμπαλαίων καὶ ἄλλων πάλιν λίθων ἐν προφοινικικοῖς γράμμασιν ἐνεπιγράφων καὶ ποικίλων ἄλλων ἀντικειμένων ἀνακαλύπτονται. Οὕτως ἡ περίπυστος νῆσος ὁσημέραι διανοίγει τὰς πρὸ πάσης ἐλληνικῆς χώρας τοῦ πρωϊμώτερου ἐν πᾶσιν ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ δέλτους αὐτῆς, καὶ ταύτας ἐν τοιαύτῃ ἀντιθέσει πρὸς τὴν νῦν γυμνότητα καὶ σκληρὰν καὶ ἀπάνθρωπον αὐτῆς κακοδαιμονίαν!

Τῆ 23 Αὐγούστου 1894.

B. ΨΙΛΑΚΗΣ

## KIMON ANDREADHS<sup>1</sup>

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

K'.

Παρῆλθεν ἡ μεσημβρία ὥραίας φθινοπωρινῆς ἡμέρας. Εἶχε περατωθῆ τὸ πρόγευμα εἰς τὸ ἐκπαιδευτήριον τοῦ Φαίδωνος καὶ ὄλοι οἱ συμμαθηταὶ του ἐξεχύθησαν εἰς τὸν κήπον.

Τοὺς ἠκολούθησε καὶ αὐτὸς ὄχι διὰ νὰ παίξῃ, ὄχι διὰ νὰ γελάσῃ, νὰ πηδήσῃ, νὰ χαρῆ.

Ἀπὸ ἡμερῶν συνεῖχε τὴν ψυχὴν του στυγνὴ μελαγχολία. Ποτὲ ὁ πατέρας του δὲν τὸν εἶχε λησμονήσει ἔτσι τόσαις μέραις, ὅπου τὸν καρτερεῖ, χωρὶς νὰ τὸν βλέπῃ νάρχεται. Κι' ὅσο κι' ἂν κἀν καρτέρῃ στῆ σιδερένια τὴν ὀξόπορτα, ὅσο κι' ἂν περιμένῃ νὰ τὸν ἰδῇ νὰ προβάλλῃ ἀπὸ τῆ γωνιά τοῦ δρόμου,

αἱ ἀνευρεθεῖσαι ἐν τῇ ἀκροπόλει τοῦ ἐν Σικελίᾳ Σελινοῦντος τρεῖς μετόπαι (Φεβρ. 1892) καὶ τὴν Εὐρώπην παριστῶσαι ἐπὶ τοῦ Ταύρου Διὸς φερομένην καὶ πέδιλα φέρουσα καὶ ἴχνη ζωγραφικῆς, ἀποτελοῦσι σπουδαιότατον εἶδημα τῶν ἀρχαίων ἔργων τῆς ἐλληνικῆς γλυπτικῆς. Πασίγνωστοι δὲ αἱ σχέσεις τῆς Κρήτης μετὰ τῆς Σικελίας ἐπὶ Μίνως, Δαίδαλου, Εὐρώπης καὶ τοῦ Σικανοῦ βασιλέως Κοκκάλου.

<sup>1</sup> Ἴδε σελίδα 338.